

П. П. Березовський, С. В. Шутяк, Г. А. Яценко, Ю. О. Костюніна, Н. І. Березовська

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗА РІЗНИМИ НАПРЯМАМИ, ЗДІЙСНЕНИЙ В МЕЖАХ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОПОВІДІ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ У 2023 РОЦІ

Здійснено комплексний аналіз стану державного регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. Досліджено різні напрями, зокрема міжнародне співробітництво, державно-приватне партнерство, громадські ініціативи та законодавча підтримка. Оцінювання базується на сучасних даних та прикладах впроваджених екологічних програм.

Встановлено, що одним із ключових напрямів для покращення державного регулювання є актуальний законодавчий супровід швидкого розвитку України, зокрема ухвалення законодавства, що стимулює приватні інвестиції в екологічні проекти через податкові пільги, гранти та інші форми підтримки, встановлення чітких стандартів і вимог до екологічних проектів, контроль за їх виконанням з боку держави та громадськості забезпечують ефективність впровадження екологічних ініціатив.

Проаналізовано наявні та можливі спільні екологічні програми за допомогою транскордонних проектів, грантів щодо співпраці України із сусідніми країнами та загалом у процесах євроінтеграції. Наголошено, що такі проекти дають змогу не тільки зберегти навколишнє середовище, але й впроваджувати нові екологічні технології. Окрему увагу приділено питанням розвитку державно-приватного партнерства у галузі охорони навколишнього середовища за напрямками інвестицій в екологічні проекти, фінансування та реалізації проектів, таких як будівництво очисних споруд, розвиток відновлюваної енергетики та утилізація відходів, співпраця з технологічними компаніями для впровадження інновацій у сфері управління відходами, розмінування, очищення води тощо.

У дослідженні розглянуто потенціал таких суспільних процесів, як підтримка та популяризація екологічної відповідальності, екологічна освіта. Доведено важливість запровадження програм корпоративної соціальної відповідальності, де приватні компанії беруть на себе зобов'язання щодо зменшення негативного впливу на довкілля. Також наголошено на важливій ролі розвитку екологічної освіти.

Ключові слова: публічне управління; сталий розвиток; державне регулювання у сфері охорони навколишнього середовища; державний нагляд; управління кризами; державно-приватне партнерство; екологічна освіта.

Вступ

Незважаючи на кризові умови розвитку, в яких зараз перебуває Україна через війну, наша країна продовжує реалізацію Національного плану дій з охорони навколишнього середовища на період до 2025 року, а також реалізує низку проектів, зокрема і з досягнення Цілей Сталого Розвитку. Зазначений Національний план містить заходи з підвищення якості води, повітря, управ-

ління відходами, збереження лісів та біорізноманіття тощо. На запит Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства освіти і науки України колектив Національного лісотехнічного університету України, зокрема і науковий склад кафедри публічного управління та адміністрування, підготували аналітичні матеріали до Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 р. у частині підрозділу 15.9 "стан і перспективи

Інформація про авторів:

Березовський Петро Петрович, здобувач освітньо-наукової програми доктора філософії за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування". Email: Berezovskyi.Petro@nltu.lviv.ua; <https://orcid.org/0009-0003-0877-4203>

Шутяк Софія Володимирівна, здобувач освітньо-наукової програми доктора філософії за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування". Email: sofia.shutyak@nltu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8264-8094>

Яценко Ганна Анатоліївна, здобувачка освітньо-наукової програми доктора філософії за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування". Email: yashenko.gan@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-0378-4031>

Костюніна Юлія Олександрівна, здобувачка освітньо-наукової програми доктора філософії за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування". Email: Kostiunina.Iuliia@nltu.lviv.ua; <https://orcid.org/0009-0003-2291-3126>

Березовська Ніна Ігорівна, ст. викладач, кафедра публічного управління та адміністрування. Email: berezovska@nltu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-4628-2958>

Цитування за ДСТУ: Березовський П. П., Шутяк С. В., Яценко Г. А., Костюніна Ю. О., Березовська Н. І. Аналіз стану державного регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища за різними напрямками, здійснений в межах підготовки національної доповіді про стан навколишнього середовища в Україні у 2023 році. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 1/2(78/79). Львів: НЛТУ України, 2024. С. 39–45.

Citation APA: Berezovskyi P. P., Shutyak S. V., Yashchenko G. A., Kostyunina Yu. O., & Berezovska N. I. (2024). Analysis of the state regulation in the field of environment protection, carried out within the national report on the state of the environment in Ukraine in 2023. *Efficiency of public administration*, 1/2(78/79), 39–45. <https://doi.org/10.36930/507806>

наукових досліджень у галузі охорони довкілля" з позицій надбань та розвитку державного регулювання за цим напрямом.

Методи та інформаційна база дослідження. У дослідженні проаналізовано джерела законодавства, доповіді та аналітичні матеріали, надані центральними органами влади, а також інституціями громадянського суспільства на засіданнях Комітету з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України від 08.04.2024 року на тему: Відбудова України за європейськими принципами "зеленого відновлення"; а також Національні звіти з охорони навколишнього природного середовища та інші матеріали, що перебувають у публічному доступі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні зусилля було сфокусовано на аналізі перспективних стратегічних документів, які визначатимуть розвиток України на найближчі роки, а саме: Підсумки 2023 року для довкілля сфери (КМУ, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України) [7], Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" (ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, редакція від 30.11.2023 року) [4], Аналіз виконання Україною рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (30 березня 2024 року авторський доробок С. Шутяк), Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу, 2023 р. [1], План для Ukraine Facility 2024-2027 рр. [2] та інші програмні документи, а також напрацювання авторів [9, 8]. Усі дослідження свідчать про активний науковий пошук за напрямом розвитку та підвищення ефективності державного регулювання галуззю охорони довкілля в умовах загроз війни та кліматичних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням одержаних результатів

Наголосимо, що виклад основного матеріалу та вся логіка дослідження буде слідувати логіці та структурі Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, відповідно до її підрозділів та пунктів.

Аналізуючи стан державного регулювання охорони навколишнього природного середовища в Україні визначено, що у 2023 р. активно удосконалювалося національне законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Наказом Міндовкілля № 203 від 06.04.2023 р. затверджено Методичні рекомендації щодо змісту та порядку розроблення планів поліпшення якості атмосферного повітря та короткострокових планів дій з додатками Наказ Методичні рекомендації Додаток 1 Додаток 2 Додаток 3 [5].

Наказ Міндовкілля від 27.06.2023 р. № 448 зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 серпня 2023 р. за № 1475/40531 Про затвердження Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами [5].

10 жовтня 2023 р. набув чинності наказ Міндовкілля від 27.06.2023 № 448, яким затверджено Інструкцію про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтову-

ються обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (далі-Інструкція). Наказ зареєстровано у Міністерстві юстиції 23.08.2023 за № 1475/40531 [5].

Починаючи з 10.10.2023 р. до розгляду дозвільні органи або центри надання адміністративних послуг приймають документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, розроблені відповідно до вимог Інструкції [5].

У разі, якщо повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди було опубліковано в місцевих друкованих засобах масової інформації до 10.10.2023 р. та відповідно розроблено документи згідно з вимогами Інструкції, затвердженої наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108, Міндовкілля рекомендує дозвільним органами здійснювати розгляд таких документів та забезпечити завершення робіт з видачі дозволів на викиди у Порядку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2023 № 63) [5].

За напрямом енергозберезувальних технологій та термомодернізації будівель. Розпорядженням КМУ від 29.12.2023 № 1228-р "Деякі питання стратегічного розвитку енергетичної ефективності будівель" [5], яким:

- схвалено Довгострокову стратегію термомодернізації будівель на період до 2050 р.;
- затверджено операційний план заходів з реалізації у 2024-2026 рр. Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 р.;
- схвалено Концепцію Державної цільової економічної програми підтримки термомодернізації будівель до 2030 р.;
- внесено зміни до Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії.

На виконання Закону України "Про енергетичну ефективність" розпорядженнями Кабінету Міністрів України схвалено:

- Концепцію Державної цільової економічної програми енергетичної модернізації підприємств – виробників теплової енергії, що перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 р., розпорядження КМУ від 28.11.2023 № 1093;
- Концепцію Державної цільової економічної програми енергетичної модернізації підприємств водопостачання та водовідведення, що перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 р., розпорядження КМУ від 24.11.2023 № 1082-р;
- Концепцію Державної цільової економічної програми підтримки термомодернізації будівель до 2030 р., розпорядження КМУ від 29.12.2023 № 1228-р [5].

Наразі розроблено відповідні проекти Державних цільових економічних програм, які спрямовані на підвищення енергоефективності, модернізації матеріально-технічної бази, реалізації інноваційних технічних рішень і створення економічно привабливих умов для реалізації інвестиційних проектів.

18 березня 2024 р. Кабінет Міністрів України затвердив План для Ukraine Facility, який стане основою для реалізації програми фінансової підтримки України у 50 млрд євро від Європейського Союзу впродовж 2024-2027 рр. [2].

Запровадження реформи допоможе підвищити енергетичну стійкість територіальних громад загалом шляхом зниження енергоспоживання в енергоефективний спосіб, зробить свій внесок до покращення якості життя та здоров'я завдяки покращенню внутрішнього середовища та теплового комфорту, розширити можливості сталого енергетичного розвитку в територіальних громадах та скорочення викидів парникових газів, підвищити добробут мешканців та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування шляхом активізації ділової активності та створення нових зелених робочих місць та сприятиме зменшенню енергетичної бідності.

Відповідно до Плану необхідно впровадити політики та заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності виробничих і побутових процесів, створення фінансових стимулів для охорони довкілля.

Відбулася імплементація Регламенту (ЄС) 2023/1115 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 р. про надання на ринку Союзу та експорт із Союзу певних товарів і продуктів, пов'язаних із знищенням і деградацією лісів, і про скасування Регламенту (ЄС) № 995/2010 заплановано розробити та затвердити у 2026 р. Закон України, яким буде врегульовано питання підтвердження сталості походження деревини та інших товарів, що можуть призвести до знеліснення та деградації лісів [5].

На виконання Закону України "Про протимінну діяльність в Україні"; постанов Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 "Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності" та від 3 листопада 2021 р. № 1150 "Про затвердження Порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності" в 2023 р. було затверджено Нормативні документи у сфері протимінної діяльності:

- ДСТУ 8820:2023 "Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення";
- ДСТУ 8820-1:2023 "Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення Частина 1. Система управління якістю" [5].

Аналітичні матеріали до Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 р. у п.15.3. "Державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства" набули такого розвитку.

У 2023 р. продовжувала діяти Постанова КМУ від 13 березня 2022 р. № 303 Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану [5].

За наявності загрози, що має негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, а також для виконання міжнародних зобов'язань України впродовж періоду воєнного стану уможливили здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) на підставі рішень центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах.

Упродовж періоду воєнного стану за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, планові та позапланові заходи державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами гос-

подарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов здійснюються за рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, позапланові заходи державного нагляду (контролю) у сфері організації та проведення азартних ігор (у тому числі фактичні перевірки методом контрольних закупок) [5].

П. 15.5 "Оцінка впливу на довкілля (ОВД) та стратегічна екологічна оцінка (СЕО)" Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 рік була опрацьована колективом авторів таким чином.

У 2023 р. закладено підвалини щодо нівелювання конституційних гарантій екологічної безпеки та виконання обов'язку не заподіяння шкоди довкіллю, що передбачено у ст. 66 Конституції України.

Зокрема, Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення будівництва та експлуатації Національного військового меморіального кладовища" шляхом внесення змін до Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення та цифровізації процедури оцінки впливу на довкілля" від 13 липня 2023 р. № 3227-IX фактично було змінено Закон України "Про оцінку впливу на довкілля". Адже через ці зміни, абзац 2 частини першої ст. 3 цього Закону станом на сьогодні звучить так: "...оцінці впливу на довкілля не підлягає діяльність, прямо не передбачена частинами другою і третьою цієї статті, а також планована діяльність, спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України, зміна цільового призначення особливо цінних земель та інша діяльність, пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища" [5].

Отже, якщо липневі зміни 2023 р., які стосувалися тільки "планованої діяльності, спрямованої виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України" та є виправданими на час воєнного стану та забезпеченню ефективності та швидкості вжиття військових заходів, то проведення ОВД зміни цільового призначення особливо цінних земель та інша діяльність, пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища – є негативною зміною, що ставить під ризик подальше зелене відновлення України. Адже формується практика за рішення ВРУ задіювати чи не задіювати ті чи інші норми законодавства, що є неправильним з огляду на розподіл гілок влади та повноваження ВРУ, визначені Конституцією України.

Запущено електронний Єдиний державний реєстр стратегічної екологічної оцінки.

Наказом Міндовкілля від 18.10.2023 р. № 705 затверджено Методичні рекомендації щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації. У наказі зазначено, що основними напрямками співробітництва з міжнародними організаціями, членом

яких є Україна, є: охорона біологічного різноманіття; охорона транскордонних водотоків і міжнародних озер; зміна клімату; охорона озонового шару; охорона атмосферного повітря; управління відходами; ОВД [5].

Наведені приклади, що на міжнародному рівні у контексті захисту території Карпат доцільно враховувати Карпатську конвенцію. Якщо це територія басейну річки, доцільно керуватися Водною рамковою директивою. Якщо це територія Смарагдової мережі, доцільно керуватися Бернською конвенцією. Зокрема, в рамках Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) Україна взяла на себе зобов'язання створити Смарагдову мережу – мережу природоохоронних територій європейського значення. У 2019 р. на засіданні Постійного комітету Бернської конвенції було затверджено сучасну схему Смарагдової мережі України. Проект МД у разі наявності на території об'єктів Смарагдової мережі має враховувати зобов'язання України в рамках Бернської конвенції.

Серед рекомендацій розвитку можемо додати такі:

- доцільно розширити цей перелік та вказати, що для належного прописування цього розділу важливо зв'язуватися із МЗС та перевіряти про існування багатосторонніх і двосторонніх угод, зобов'язань України в рамках роботи з іншими державами тощо;
- повернути обов'язковість проведення ОВД, а відповідно і CEO, для усіх видів планованої діяльності, що може мати негативний вплив на довкілля;
- органам місцевого самоврядування та іншим органам влади більше уваги приділяти веденню діалогу з громадськістю та роз'яснити переваги процедури CEO для врахування потреб громади та запобігання виникненню ризиків.

Участь громадськості у процесі ухвалення рішень з питань, що стосуються довкілля, що висвітлюється в п. 15.10. Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 р., може розвиватися так.

На думку багатьох дослідників та практиків-управлінців, участь громадськості є часто недостатньою та не кваліфікованою, але залучення громадськості є необхідним компонентом демократичних процедур. Коли ухвалювали закони про CEO та ОВД, планувалося збільшення кількості професійної залученості у ці процеси та підвищення якості таких оцінок. Проте наукова спільнота, яка постійно перебуває у стані недофінансування, потребує додаткових ресурсів для ефективної та повної реалізації такої участі.

На всіх рівнях управління не вистачає кваліфікованої громадської дуки, представники громадських організацій часто відстоюють якийсь певний аспект захисту довкілля. Системний підхід до питань у громадському представництві та громадському контролі трапляється досить рідко.

Однак серед напрямів участі громадськості у формуванні та реалізації публічної політики у галузі охорони навколишнього середовища можна назвати: громадський моніторинг та участь у проектах; інформаційні кампанії та освіта (спрямовані на підвищення обізнаності населення про екологічні проблеми та способи їх вирішення, це можуть бути семінари, тренінги, вебінари та інші освітні заходи, що сприятимуть більш активному залученню громадян у процеси прийняття рішень); гро-

мадські слухання та консультації; підтримка екологічних ініціатив та волонтерство; адвокація та лобювання (зустрічі з політиками, організація протестів та петицій, медіа-кампанії тощо); співпраця з міжнародними організаціями.

Аналіз частини щодо повноважень суб'єктів управління державного та недержавного сектору, продемонстрував таке:

18 березня Кабінет Міністрів України затвердив План для Ukraine Facility, який стане основою для реалізації програми фінансової підтримки України у 50 млрд євро від Європейського Союзу впродовж 2024-2027 рр. [2].

План передбачає підвищення енергоефективності у громадських будівлях та вдосконалення процедур публічних закупівель з урахуванням вимог з енергоефективності, структурні реформи у сфері енергоефективності. Запровадження реформи допоможе підвищити енергетичну стійкість територіальних громад загалом шляхом зниження енергоспоживання в енергоефективний спосіб, зробить свій внесок до покращення якості життя та здоров'я завдяки покращенню внутрішнього середовища та теплового комфорту, розширити можливості сталого енергетичного розвитку в територіальних громадах та скорочення викидів парникових газів, підвищити добробут мешканців та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування шляхом активізації ділової активності та створення нових зелених робочих місць та сприятиме зменшенню енергетичної бідності.

Відповідно до Плану необхідно впровадити політики та заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності будівель та створення фінансових стимулів для пришвидшення реконструкції будівель з метою досягнення кліматичної нейтральності та відновлення, зокрема:

- зміцнення врядування в територіальних громадах шляхом запуску та підтримки створення систем енергетичного менеджменту в органах місцевого самоврядування та розбудови потенціалу для місцевого енергетичного планування;
- забезпечення реалізації програм термомодернізації громадських будівель, включаючи запуск програм міжнародних фінансових організацій та активізацію механізму енергосервісу;
- забезпечення реалізації програм термомодернізації житлових будинків (багатоквартирних та індивідуальних), зокрема забезпечення функціонування Фонду енергоефективності та Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації;
- перехід від субсидування витрат на енергоспоживання до підтримки інвестицій у термомодернізацію будівель.

Також будуть затверджені вимоги до енергоефективних закупівель відповідно до принципів "Енергоефективність перш за все" та "Build – Back – Greener".

Держекоінспекція є відповідальною за визначення шкоди та збитків за такими напрямками:

- шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості;
- шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок засмічення земельних ділянок сторонніми предметами, матеріалами, відходами та/або іншими речовинами;
- збитки, заподіяні внаслідок забруднення та засмічення вод;

- збитки, заподіяні внаслідок самовільного, зокрема незаконного, користування водними ресурсами;
- збитки, заподіяні навколишньому природному середовищу в межах територіального моря, виключної (морської) економічної зони та внутрішніх морських вод України в Азовському та Чорному морях;
- шкода, завдана атмосферному повітрю, – напрям, що включає шкоду, завдану викидами забруднювальних речовин в атмосферне повітря. Основним показником, який оцінюють, є обсяг неорганізованих викидів;
- збитки, завдані природно-заповідному фонду, – напрям, що включає збитки, завдані територіям та об'єктам природно-заповідного фонду, та пов'язані із ними витрати [7, 10].

Проблема полягає в тому, що застосовується кількісний, а не якісний підхід до визначення шкоди. Тобто шкодою вважають тільки те, що виходить за межі встановлених показників за негативним напрямом. Якщо в законодавстві не прописано, що саме вважається в певному випадку шкодою, або не встановлені нормативи вимірювання показників "в нормі", встановити шкоду неможливо. З початку повномасштабного вторгнення російської федерації фахівці органів Держекоінспекції України проводили обстеження територій та об'єктів, що постраждали внаслідок військової агресії з метою здійснення розрахунку розміру шкоди, збитків і втрат, завданих навколишньому природному середовищу та природним ресурсам держави. Фахівці наголошують на проблемах вимірюваності, доступності та не віднесення до сучасної системи розрахунків відкладених наслідків, потенційної вартості та часу відновлення попереднього стану екосистеми певної території, втрату її виробничого/потенціалу.

Що стосується п. 15.11 "Екологічна освіта та інформування", можливими є такі напрями розвитку.

Екологічне право недостатньо якісно та ефективно вивчають у профільних вишах. Дуже мало годин відводиться на вивчення дисциплін з екологічного права для правників та екологів. Стандарт з галузі освіти "Публічне управління та адміністрування" для першого та другого освітніх рівнів містить вимогу до формування тільки загальних екологічних компетентностей у межах громадянських компетентностей. Описана ситуація унеможливує готовність майбутніх та наявних фахівців різних галузей до роботи за принципами сталого розвитку та "зеленого відновлення". Крім того, постійні зміни у науці, технологіях передбачає наявність постійного та систематичного навчання засадам екологічного права та формування екологічних компетентностей упродовж життя.

Екологічна освіта є потужним інструментом для підвищення ефективності державного регулювання у сфері охорони навколишнього середовища, формування екологічно свідомого суспільства та забезпечення сталого розвитку. Серед невідкладних можна наголосити на таких напрямках:

1. Підвищення обізнаності серед населення з метою формування екологічно свідомого суспільства, яке активно підтримуватиме та вимагатиме від уряду ефективних заходів.
2. Освіта для державних службовців (посадових осіб місцевого самоврядування) Підвищення рівня екологічної освіти відповідальних за ухвалення рішень може значно покращити якість екологічного регулювання, зокрема і здійснення екологічної оцінки управлінських рі-

шень, розроблення ефективних стратегій для вирішення наявних проблем.

3. Запровадження екологічних дисциплін у програми закладів освіти всіх рівнів. Йдеться не тільки про курси з екології, але й сталого розвитку, управління природними ресурсами тощо. Такий підхід сприяє довгостроковому поліпшенню ситуації з охорони довкілля.
4. Підтримка наукових досліджень та інновацій.
5. Підтримка громадських ініціатив та партнерств.
6. Інформування та комунікація, зокрема забезпечення відкритого доступу до інформації про стан навколишнього середовища та екологічних програм.

Міжнародне співробітництво та державно-приватне партнерство у галузі охорони довкілля, які висвітлюються в п. 15.12 Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 р., також проаналізував наш дослідницький колектив.

Міжнародне співробітництво та державно-приватне партнерство можуть значно підвищити ефективність державного регулювання у сфері охорони довкілля, забезпечити фінансову та технічну підтримку для реалізації екологічних проєктів, а також сприяти залученню громадськості до екологічних ініціатив. Наголосимо на досвіді Національного лісотехнічного університету, який є одним із виконавців проєкту Interreg Danube Region

Метою проєкту Fem2forests є:

1. Розроблення інноваційних кар'єрних шляхів для дівчат та молодих жінок.
2. Зміцнення потенціалу установ освіти у галузі лісівництва шляхом інтеграції аспекту гендерної рівності.
3. Створення сприятливих умов для ефективного залучення жінок на різних рівнях у лісівництво та пов'язані з ним сектори.

Для досягнення цих цілей концепція Fem2forests використовує інтерактивну та інноваційну модель, яка включає різних учасників та охоплює різні рівні кар'єрного розвитку у лісівництві, починаючи з перших етапів орієнтації і закінчуючи керівними посадами. Для визначення потреб та інтересів дівчат та молодих жінок у лісовому секторі застосовують різні методи – майстер-класи, опитування, інтерв'ю тощо. До проєкту також будуть залучені освітні установи, компанії, організації та інші зацікавлені сторони, щоб допомогти змінити усвідомлення та створити рамки для більш різноманітної робочої сили, яка сприяє сталому розвитку, особливо в сільських районах. Мета цих заходів – збільшити частку молодих жінок у лісівництві, для чого комунікація та залучення цільових груп від початку проєкту є важливими (детальніша інформація <https://nltu.edu.ua/index.php/novyny/item/1940-nltu-ukrainy-partner-mizhnarodnoho-proiektu-fem2forests>)

Саме такі проєкти дають змогу бути учасниками єдиного європейського простору, що формує заходи з охорони довкілля та впроваджує їх.

Міндовкілля у кадровому складі містить уповноваженого із проєкту LIFE. Проте робота такого уповноваженого є неефективною та непрозорою. Кількість поданих заявою в Україні не збільшилася з моменту введення такої посади.

Міндовкілля самостійно важко налагодити належно взаємодію на міжнародному рівні внаслідок обмеженого кадрового забезпечення. Необхідно виділити штатні одиниці, відповідальні за провадження тих чи інших міжнародних актів, або забезпечити належну кількість осіб у відділах, щоб така міжнародна співпраця не від-

бувалася внаслідок не виконання інших поточних завдань. Тому важливою і доцільною є допомога міжнародних партнерів та громадських організацій в цій справі.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Відповідно до логіки та структури викладу матеріалу ми вже надавали рекомендації. Можна коротенько підсумувати, що для підвищення ефективності державного регулювання у галузі охорони довкілля актуальними можуть бути такі напрями розвитку:

1. Обмін досвідом та технологіями через співпрацю з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЮНЕП та Світовий банк тощо (наприклад, ООН та ЮНЕП вже працюють над оцінкою та пом'якшенням екологічних наслідків війни в Україні). Або через багатосторонні угоди (таких, як Паризька угода щодо клімату або Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат, що сприяє залученню до глобальних зусиль з протидії змінам клімату та покращенню якості довкілля).
2. Спільні екологічні програми, за допомогою транскордонних проєктів, грантів та фінансування. Спільні проєкти із сусідніми країнами з метою збереження біорізноманіття, покращення якості води в річках та озерах, боротьби із забрудненням повітря тощо (наприклад, програми з моніторингу якості води у басейнах Дністра та Дунаю), дослідження, розроблення та впровадження нових екологічних технологій.
3. Інвестиції в екологічні проєкти завдяки програмам державно-приватного партнерства. Залучення приватного сектору до фінансування та реалізації екологічних проєктів, таких як будівництво очисних споруд, розвиток відновлюваної енергетики, утилізація відходів, співпраця з енергетичними компаніями тощо. Партнерство з технологічними компаніями для впровадження інноваційних рішень у сфері управління відходами, зменшення викидів парникових газів, очищення води тощо.
4. Підтримка та популяризація екологічної відповідальності всіх суб'єктів публічно-управлінських відносин у цій галузі. Запровадження програм корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), де приватні компанії беруть на себе зобов'язання щодо зменшення негативного впливу на довкілля, висаджування дерев, здійснення заходів з очищення територій тощо. Зокрема, і розвиток екологічної освіти та інформаційної підтримки екологічної моделі поведінки.
5. Підтримка громадських ініціатив, що реалізується через спільні проєкти із громадськими організаціями та місцевими громадами для реалізації екологічних програм на місцевому рівні, що може включати екологічну освіту, проведення акцій з очищення територій, розвиток міських зелених зон тощо.
6. Законодавча підтримка (затвердження законодавства, що стимулює приватні інвестиції в екологічні проєкти через податкові пільги, гранти та інші форми підтримки, регулювання та контроль у галузі охорони навколишнього середовища – встановлення чітких стандар-

тів і вимог до екологічних проєктів, контроль за їх виконанням з боку держави та громадськості).

Список використаної літератури

1. EU-UA (2023). Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-pershyj-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku/>
2. Ukraine Facility (2024). План для Ukraine Facility 2024-2027 pp. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
3. Верховна Рада України (2017). Аналіз виконання Україною рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/998_164
4. Верховна Рада України (2017). Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" (ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
5. Верховна Рада України (2024). Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
6. Кабінет Міністрів України (2021). Звіт про стан виконання у 2023 році Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Rozmishhennya-Zvit-po-vykonannnyu-NPD-za-2023.pdf>
7. Кабінет Міністрів України (2023). Підсумки 2023 року для довкілевої сфери. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumky-2023-roku-dlia-dovkillievoi-sfery>
8. Калашник, Н. С. (2023). Забезпечення цілей сталого розвитку в Україні: концептуальні перетворення сприйняття в умовах воєнного стану. *Ефективність державного управління*, 4(73), 11-16. <https://doi.org/10.36930/507301>
9. Калашник, Н. С., & Березовський, П. П. (2023). Державно-приватне партнерство як стратегія виконання Україною порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року (на прикладі галузі охорони здоров'я). *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, 5, 30-35. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.5>
10. Кириченко, Оксана (2024). У громад хочуть забрати комунальні ліси. URL: <https://bazarmedia.info/2024/04/04/gyn88gkq>
11. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (2024). Звіти. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/novyny-departmentiv/>
12. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (2024). Матеріали громадського обговорення від 08.04.2024 року в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування відбудуться слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами "зеленого відновлення". Авторські нароби.
13. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (2024). Національні звіти з охорони навколишнього природного середовища по 2021 рік. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoryng/natsionalni-dopovid-pro-stan-navkolyshnogo-prirodnoho-seredovyssha-v-ukrayini/>

P. P. Berezovskyi, S. V. Shutayak, G. A. Yashchenko, Yu. O. Kostyunina, N. I. Berezovska

Ukrainian National Forestry University, Lviv, Ukraine

ANALYSIS OF THE STATE REGULATION IN THE FIELD OF ENVIRONMENT PROTECTION, CARRIED OUT WITHIN THE NATIONAL REPORT ON THE STATE OF THE ENVIRONMENT IN UKRAINE IN 2023

Introduction. Despite the crisis of development conditions in which Ukraine is now due to the war, our country continues the implementation of the National Environmental Action Plan for the period until 2025, and also implements a number of projects, in particular, to achieve the Sustainable Development Goals. The specified National Plan includes measures to improve the quality of water, air, waste management, preservation of forests and biodiversity, etc. At the request of the Ministry of Environmental Protecti-

on and Natural Resources of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the staff of the National Forestry University of Ukraine, in particular the academic staff of the Department of Public Management and Administration, prepared analytical materials for the National Report on the State of the Environment in Ukraine for 2023.

Materials and Methods. The article analyzes sources of legislation, reports and analytical materials provided by central authorities, as well as civil society institutions for the meeting of the Committee on Environmental Policy and Nature Management of the Parliament of Ukraine on the topic: Reconstruction of Ukraine according to the European principles of "green recovery", as well as National reports on environmental protection and other publicly available materials.

Analysis of Literary Sources. Prospective strategic documents that will determine the development of Ukraine for the coming years have been analyzed, namely: Results of 2023 for the environmental sphere (CMU, Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine), Association Agreement with Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Community of atomic energy and their member states, on the other hand", Analysis of Ukraine's implementation of the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians, Report on the progress of Ukraine within the framework of the European Union Enlargement Package, 2023, Plan for Ukraine Facility 2024-2027. and other program documents, as well as the works of the authors.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. All studies testify to an active scientific search in the direction of development and improvement of the effectiveness of state regulation of the field of environmental protection in the conditions of threats of war and climate change.

Results. The article provides a comprehensive analysis of the state of state regulation in the field of environmental protection in Ukraine. Various areas are studied, including international cooperation, public-private partnership, public initiatives and legislative support. The assessment is based on modern data and examples of implemented environmental programs.

It has been established that one of the key directions for improving state regulation is the current legislative support for the rapid development of Ukraine, in particular the adoption of legislation that stimulates private investment in environmental projects through tax benefits, grants and other forms of support, the establishment of clear standards and requirements for environmental projects, control according to their implementation by the state and the public, they ensure the effectiveness of the implementation of environmental initiatives.

Existing and possible joint environmental programs with the help of cross-border projects, grants regarding Ukraine's cooperation with neighboring countries and in general in the processes of European integration are analyzed. It was emphasized that such projects allow not only to preserve the environment, but also to introduce new ecological technologies. Particular attention is paid to the development of public-private partnerships in the field of environmental protection in the areas of investments in environmental projects, financing and implementation of projects such as the construction of sewage treatment plants, the development of renewable energy and waste disposal, cooperation with technological companies to implement innovations in the field of waste management, demining, water purification, etc.

Discussion. The article considers the potential of such social processes as support and popularization of environmental responsibility, environmental education. The importance of introducing programs of corporate social responsibility, where private companies undertake to reduce the negative impact on the environment, is proven. The important role of the development of environmental education is also emphasized.

Conclusion. To increase the effectiveness of state regulation in the field of environmental protection, the following areas of development may be relevant: exchange of experience and technologies through cooperation with international organizations; joint environmental programs, with the help of cross-border projects, grants; investments in environmental projects thanks to public-private partnership programs; support and popularization of environmental responsibility of all subjects of public-management relations; support for public initiatives implemented through joint projects with public organizations and local communities to implement environmental programs at the local level; adoption of legislation that stimulates private investment in environmental projects, regulation and control in the field of environmental protection – establishment of clear standards and requirements for environmental projects.

Keywords: public administration; Sustainability; state regulation in the field of environmental protection; state supervision; crisis management; public-private partnership; environmental education.